СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 88. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 16. квітня, 1923. VOL. XXXI. No. 88. Jersey City, N. J., Monday, April 16, 1923. THREE CENTS

ВЕЛИКІ РІЗНИЦІ ТЕЖ ПІДВИСШАЮТЬ РОБІТНИЧУ ПЛАТУ

ШИКАГО, Илинойс, 13. квітня. — Великі різниці Армура, Свифта й Вилсона оголосили нині підвишку робітничої заплати своїм робітникам.

Підвишка буде виносити коло 11 процент. Покищо вона відноситься до яких 20,000 робітників в Шікаго та яких 60,000 робітників в других осередках різницького промислу, але остаточно вона обхопить 200,000 робітників.

ВІДПОВІДАЮТЬ ГОМПЕРСОВИ В СПРАВІ „ФОНДУ ДЛЯ ПУБЛИЧНОЇ СЛУЖБИ"

НЮ ЙОРК, 13. квітня. — Зарядчики так званого Фонду для Публичної Служби імени Гарленда видали публичне збиттє закидів, поставлених їм головою Американської Федерації Праці Самуелем Ґомперсом. Заряд заперечує, що цілі організації є революційні, та показує ,що власне промислові юнії, стоячі в звязи з Американською Федерацією Праці, дістали з Фонду найбільшу частину допомог. Вони закидають Ґомперсови, що він хоче розбурхати упередженне до організації, називаючи її зарядчиків противниками війни, та звертає йому увагу, що колиб він мав рацію, то повинен був виступити з осторогою вже давнійше.

Відповідаючи знов на сю відповідь, Ґомперс заявив, що революційні ціли Фонду скриті обережно, щоби не наражувати його зарядчиків на переслідуванне зі сторони судів.

РОБЕРТ СЕСИЛ ЗАКЛИКУЄ ЖІНКИ ДОВЕСТИ ДО СВІТОВОГО МИРА

ДІ МОЙН, 13. квітня. — Лорд Роберт Сесил, один з визначнійших організаторів Ліги Народів, виступив перед річною конференцією Національної Ліги Жінок, що відбувається тут вже від кількох днів, та в своїй промові закликав їх, щоби вони помогли довести до світового мира через поперте Ліги Народів.

Він завзивав жінок поперти думку зміни американської політики в напрямі участи її в всесвітній політиці, вказуючи на те, що нині ні одна держава не може жити сама для себе і сама в собі. Він радив їм покинути воєнні терпіння та подумати про свої обовязки яко людий. Він вказував, що Ліга Народів опирається не на силу, а на засаду дискусії та взаїмного порозуміння.

Слова Сесила зробили видимо поважне вражінне на конвенцію, бо серед її учасників, які з початку були майже без вимку ворожо настроені до Ліги, сейчас піднявся ряд бесідничок за Сесилом. Довга дебата над питанием покищо ще не покінчена, і конвенція ще не висловила своєї думки в резолюції.

ВИЛСОН ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА „БЕЗУМОВНИМ" ПРИСТУПЛЕННЄМ ДО ЛІГИ НАРОДІВ

ВАШІНҐТОН, 13. квітня. — Бувший президент Вилсон подав до ґазет заяву, що він противиться думці теперішнього уряду, щоби Америка приступила до Ліги Народів з певними обмеженнями, Вилсон каже, що й він і його партія стоять за приступленнєм до Ліги без застережень.

З БОРОТЬБИ ЗА ПРОГИБІЦІЮ

НЮ ҐЕЙВЕН, Котектикат, 13. квітня. — Судця Борден, голова адвокатської палати стейту виступив перед студентами поблизького університету з промовою за прогибіцією, кажучи, що Америка мусить остати „суха", бо ніякий край не може бути на пів „сухим", а на пів „мокрим".

НЮ ЙОРК, 13. квітня. — Голова федерального прогибіційного бюра в Ню Йорку подає, що за послідних 5 місяців аґенти бюра найшли в нюйорських аптеках 500,000 фалшованих рецепт на алькоголічні трунки. Уряд підчеркує, що аптекарі допускалися безправної торговлі трунками мимо сього, що кождий з них може з правної торговлі заробити на чисто 8,000 долярів в рік.

БОРОТЬБА ПРОТИ ЗАКОНІВ ПРОТИ НЕДІЛЬНИХ РОЗРИВОК

ШІКАГО, 13. квітня. — Тут зорганізувалося товариство для поборювання законів проти недільних розривок, які внесено в десятьох околичних стейтах. Межи основателями товариства є також священики та проповідники.

Такий закон внесено приміром в вівторок в сенаті илинойської леґіслятури.

ПРОЦЕС ЗА ЗАВОРУШЕННЯ В ГАВСТОНІ

ЧАРЛСТОН, Вест Верджінія, 13. квітня. — Лава присяжних суддів видала обжалованне проти 20 робітників та юнійних провідників за заворушення в Гавстоні. Межи обжалованими за вбийство є теж Ґеролд Гавстон, адвокат стейтової майнерської юнії при попередних процесах.

ВИПРАВА ДО ПІВНІЧНОГО БІГУНА

НОВМ, Аляска, 13. квітня. — Капітан Роналд Амундсен виїхав нині звідси псами до Вайнтема та Вейнрайта, щоби звідти полетіти літаком понад північний бігун до Норвегії.

ПРИВЕРНУЛИ ЖИТТЄ МЕРТВОРОДЖЕНІЙ ДИТИНІ

НЮ ЙОРК, 13. квітня. — Докторам лічниці Іст Ню Йорк Госпител вдалося привернути до життя мертвороджену дитину. Дитину вродила жінка бруклинського механіка Гарого Щеврина. Ново народжена дитина не дихала, її пульс не бився. Лікарі та шпитальні доглядачки працювали через дві години над дитиною, щоби розбудити її до життя. Коли все показалося безплодним, один з лікарів запропонував вжити адреналіни. Пять кропель сього ліку, запущених в серце дитини, розбудило серце до життя. Серце почало битися. Дитина набрала сил, і по 4-ох днях мати й дитина здорові покинули шпиталь.

У. Н. СОЮЗ

ПРИЙМАЄ В ЦВІТНІ, МАЮ І В ЧЕРВНІ, 1923, НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ, БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ У. Н. СОЮЗА, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНУЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ, А ТАКОЖ ДІТИЙ!

ПОДБАЙТЕ, ЩОБ ЗА СЕЙ ЧАС У. Н. СОЮЗ ДІЙСНО ЗРІС ЗНАЧНО В СИЛУ ЧЛЕНІВ І МАЙНА ДЛЯ ДОБРА І СЛАВИ УСЬОГО ЧЛЕНСТВА І УКРАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ.

ВІДДІЛИ МОЖУТЬ СІЙ АКЦІЇ ПОМОГТИ ТАКОЖ І ВІДПИСАННЄМ ВСТУПНОГО У СЕБЕ.

ТОЖ ДО ДІЛА, НЕХАЙ ДЕНЬ 1-ого ЛИПНЯ ВИКАЖЕ ВЕЛИКИЙ ЗРІСТ У. Н. СОЮЗА!

ТАКОЖ ПЕРЕГОНИ

Від якогось часу в кількох державах Европи та Америки почалися перегони межи танцюристами о те, хто потрафить найдовше танцювати без перестанку. Послідна побідниця в сих перегонах се клівлендська 21 літна панночка Гелен Мейер, котра потрафила танцювати перерви через 52 години та 16 хвилин. Змучила вона до останка сил три оркестри.

„ЇЖТЕ МАКАРОНИ"

Американські фабриканти макаронів рішили почати в Америці широку кампанію за тим, щоби Американці їли макарони як Італійці. Хочуть вони навчити їх їсти макарони не як побічну страву, але головну.

ЧИСЛО МЕШКАНЦІВ АВСТРІЙСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ

Обкроєна у 1918 р. Австрія перевела недавно у себе загальну перепись населення (конскрипцію). В цій невеличкій державці із столицею Віднем начислено всего 6,131.000 голов, значить чверть міліона менше чим в 1910 році. Зменшення числа населення Австрії належить приписати тому, що багато мужчин погибло у світовій війні та що могутня колись держава розпалася. Австрія має ще гіршу валюту чим Польща, тож не дивниця, що люде покидають збіднілу й збанкротовану державу.

ЖІНКИ В СОВІТСЬКИХ ТЮРМАХ

Совітський уряд займається тепер питанням звільнення з тюрем цілої маси арештованих і відбуваючих кару жінок, при чому ділить їх на катеґорії. Випускаючи злодійок і бандиток „пролетарського походження", задержує в тюрмах політичних переступниць, як „небезпечних для державного устрою і ладу".

З ТЮРМИ НА ВОЛЮ

На днях опустили Бриґідки у Львові пп. Мельник Степан зі Стрілкова, Атаманчук Василь зі Сихова, Кащій Юрко з Комарова, Пеленичко Михайло, Бідравський Федь, Войцехович Василь, Кліщук Ілько, Андріїв Михайло, Нехинда Михайло, Брик Іван, Угарський Іван і Лисенко Михайло з Конюхова, Ріпик Василь і Олітчик Микола з Лукавиці. З тюрми на Баторія вийшли Дерелівна Каролина зі Стрия, Заплатинський Михайло з Заплатина, Янівський Ілько з Добрівляи, Пеленський Дамян з Лисятич та Дружець Петро з Конюхова. Останній вийшов з тюрми хорим.

ВИБУХ ВУЛЬКАНУ

В полудневій Америці, в державі Чіле вибух нечинний вже давно вулькан. На 10 клм. довкола земля покрилася попелом 40 цм. завгрубшки; всі ростини і звірята згинули на місци. Вибух викинув таку масу попелу у воздух, що через кілька день не видко було зовсім сусідних гір „Лас Анцуфредас".

ПЕРЕКРОЄННЯ ОДЕСЬКОЇ ҐУБЕРНІЇ

Після ліквідації Миколаївської ґубернії, совітський уряд розділює на дві частини одеську ґубернію, в склад якої до тепер входили території Херсонщини, балтийський округ, повіт подільської ґубернії і частина Катеринославщини.

Новим розпорядком ліквидується повіти: вознесенський, тираспільський і дніпровський. Вся ґубернія ділиться на округи: одеський, балтський, голтський, елисаветградський, миколаївський і херзонський.

РОСКОПИ НА ҐРЕНЛЯНДІЇ

Ґренляндія, це великий, дуже студений остров, положений близько північної Америки. Цілий майже остров вкритий вічними снігами і ледами, лишень на вузькій смужці побережа живе жмінка Ескімосів та трохи Данців, панів цего острова. — Недавно розійшлася вістка, що звісний дослідник старини (археольоґ) Павло Нерлюнд зробив на Ґренляндії цікаві роскопи старого кладбища й пристані. Поміж численними викопаними предметами звертають увагу старинні строї з 13. віку та хрести вкриті старо-ґерманським письмом (рунами). Всі ці річи завезли сюди вже в 13. віці Варяги (або Нормани), які човнами переплили з Европи. В цей спосіб наука знайшла ще оден доказ, що властивими відкривцями Америки були Варяги, а не Колюмб, який заїхав сюда щойно в 1492 році, отже цілих 200 літ пізнійше.

СЛАВЯНСЬКЕ ТОРГОВЕЛЬНЕ І ПРОМИСЛОВЕ ТОВАРИСТВО НА УГОРСЬКІЙ РУСИ

З початком березня відбулися в Мукачеві загальні збори славянського торговельного й промислового товариства на Підкарпатській Руси, що чилить 200 чеських і руських фірм лить 200 чеських і руських фірм. Управа товариства випускає на днях свою ґазету в чеській руській мові „Самостійність". Товариство має звязок з руськими американськими фірмами.

ПОКИДАЮТЬ ФАРМЕРСТВО

Департамент рільництва оголосив свій рапорт про рільниче населенне Злучених Держав, з якого виходить, що від 1922. року число осіб, занятих рільництвом, зменчилося на 460,000. Се значить, що від послідної загальної переписи населення в 1920 році число осіб, занятих фармерством, зменчилося о півтора проценту. Колиб до покинувших фарми додати ще їх родини, тоді вийшлоб, що покинуло ріллю та перенеслося до міста коло два міліони душ.

СОВІТСЬКИЙ УРЯД ДЛЯ УЧЕНИХ І ШКІЛ НА УКРАЇНІ

Совітський уряд на Україні ухвалив признати для професорів висших шкіл і для вчених окремі помешкання, з правом досмертного користання. Ухвалено також, що школи мають побирати від учеників за науку платню у висоті 50 рублів золотом в рік. Від оплати звільнені діти червоноармейців і комуністів.

„ІТАЛІЯ ГОТОВА"

Італійський амбасадор мав предложити департаментам рільництва та праці заяву, що Італія готова виповнити недостачу рільничих робітників в Злучених Державах, про яку згадує недавний комунікат міністерства праці. Після сьої заяви недоставалоб Злученим Державам 12 процент рільничих робітників.

НАЙБІЛЬШІ ДЕРЖАВИ НА СВІТІ

Найбільшою державою на світі що до простору є Британська держава, якої центром є Англія. Вона обіймає четвертину цілої суші на земній кулі. Наслідком світової війни зріс простір держави, бо Англія забрала майже всі німецькі кольонії в Африці. Британська держава є також найбільшою державою що до населення, а число її мешканців рахують на 429 міліонів, це є більше чим четвертину населення цілої землі.

Другою державою що до населення є Китай, яка має 351 міліонів мешканців, а далі йдуть: Унія Америки 116 міл., Росія 96 міл., Франція 98 міл., Япан 75 міл., Німеччина 60 міл., Голяндія 56 міл., Італія 39 міл., Бразилія 30 і пів міл., Польща разом з Галичиною і західно-українськими землями 30 міл., Радянська Україна 29 міліонів. Тим способом Україна стоїть що до населення на двайцятому місци. Як би українська держава обіймала усі землі українські, то число її мешканців булоби около 50 міліонів.

ФРАНЦІЯ І БЕЛЬҐІЯ ХОТЯТЬ ЩЕ ОСТРІЙШЕ БРАТИСЬ ДО НІМЕЧЧИНИ В РУРЩИНІ

ПАРИЖ, 13. квітня. — Тут відбулась нарада французького премієра Пуанкаре з бельґійським премієром Тені у справі Рурщини.

По конференції вони заявили, що Франція і Бельґія скріплять ще свій військовий натиск на Німеччину в Рурщині. Вони подали до відома, що постановили цілий ряд нових способів, аби змусити Німеччину до плачення „воєнних відшкодовань".

ЛОНДОНСЬКА ПОЛІЦІЯ ВЯЗНИТЬ ІРЛЯНДСЬКИХ САМОСТІЙНИКІВ

ЛОНДОН, 14. квітня. — Нині рано тутешня поліція виконала другий напад на мешкання, де жили ірляндські повстанські заговірники.

Поліція увязнила богато осіб в ріжних частях міста.

ІРЛЯНДСЬКІ ДЕРЖАВНИКИ ВІДБУВАЮТЬ ВІЧА ПЕРЕД НОВИМ ПАРЛЯМЕНТОМ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 13. квітня. — Ірляндські державники заложили нову партію, яка підпирає ірляндську владу і вже зачала виборчу кампанію вічами по містах.

Бесідники з тої партії уладжують по улицях прилюдні віча, на яких обговорюють питанне ірляндської влади і будучого парляменту, до якого вибори мають бути сеї осени.

Вони теж говорять про боротьбу з републиканськими повстанцями і взивають їх, щоб відложили оружє, а здались на рішенне народу при виборчих урнах.

Се вперве від року, що ірляндські державники можуть спокійно відбувати свої прилюдні віча. Ся подія вказує, що в Ірляндії вже наступило успокоєнне.

ДВА ЗАМАХИ НА ЖИТТЄ ІТАЛІЙСЬКОГО ПРЕМІЄРА МУССОЛІНІ

ПАРИЖ, 13. квітня. — Тутешня преса подає довірочну відомість з Риму, що там доконано два замахи на життє італійського премієра Муссоліні.

Перший замах виконав один жовнір з королівської ґвардії, котрий стріляв до премієра з револьвера, але не влучив кулею. Сього жовніра увязнено, але зараз випущено на волю на приказ премієра Муссоліні.

Другий замах виконано, як премієр Муссоліні їхав автомобілем. Тоді премієр сам повозив автомобілем і се спасло його життє. Бо заговірник не влучив вистрілом його, але його шофера, що сидів біля нього.

ЧЕРНІН КАЖЕ, ЩО ЛІГА НАРОДІВ БЕЗ АМЕРИКИ, НІМЕЧЧИНИ І РОСІЇ НЕ МАЄ ЖАДНОГО ЗНАЧІННЯ

ГАГА, столиця Голяндії, 13. квітня. — Сюди приїхав бувший міністер бувшої австро-угорської монархії, граф Оттокар Чернін виголосити кілька викладів на тему „Війна і революція".

В розмові з кореспондентами заграничних ґазет він заявив, що на його думку Ліга Народів не може мати жадного значіння, поки до неї не будуть належати Злучені Держави Америки, Німеччина і Росія.

ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПРИСУДУ

ВАРШАВА, 13. квітня. — Польський сойм приняв нині нагле внесенне, яким протестує в імени Польщі проти страчення московським большевицьким урядом ксьондза Бучковича і взиває польське правительство, щоби поробило заходи, аби вратувати життє прочих римсько-католицьких священиків, котрі сидять в російських тюрмах.

ДИВНЕ НЕЩАСТЄ У ВОЗДУСІ НАД КРАКОВОМ

ВАРШАВА, 13. квітня. — Нині лучився незвичайний припадок з польським воздухоплавом у Кракові.

Сей воздухоплав піднісся був над Краковом з чотирма особами. Нараз відпало одно крило і воздухоплав упав на дах будинку. З даху пробився воздухоплав до їдальні одного мешкання. Там вибухла ґазоліна і вбила одного нічліжанина та ранила тяжко чотирох в сусідній спальні.

Із залоги воздухоплава згинули всі, а саме капітан Домбровський, керманич і ще один подорожник.

Дім, на який впав воздухоплав, занявся огнем.

БОЛЬШЕВИКИ ПЛАТЯТЬ ЗА „РЕВОЛЮЦІЮ" В НІМЕЧЧИНІ

РИГА, столиця Латвії, 13. квітня. — Сюди наспіли відомости з Москви, що тамошній большевицький „третій інтернаціонал" робить приготовання (гріщми) до кількох „малих революцій" в Німеччині задля установлення там комуністичної влади.

ЧОМУ МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ХОТЯТЬ, АБИ УКРАЇНА НАЛЕЖАЛА ДО МОСКОВЩИНИ?

МОСКВА, 13. квітня. — Большевицький статистичний департамент подає звідомленнє про вивіз збіжа з Росії (з України, не з Росії) заграницю.

З того звідомлення виходить, що большевицький „уряд" вивіз торік заграницю 100,000,000 пудів (около 1,600,000 тон) збіжа.

Обчисляють, що сього року большевики всиліють вивезти заграницю 200 міліонів до 300 міліонів пудів збіжа. За се вони сподіються дістати 200,000,000 до 300,000,000 рублів в золоті.

Се був би найважнійший дохід большевиків.

ВІДНОВА ВІЙНИ В ТРІПОЛІ

БЕНҐАЗІ, Тріполі, Африка, 12. квітня. — В сутичках між італійським військом і місцевим гірським населенцем згинуло понад 200 осіб споміж тих повстанців.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association. Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second-Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 492 Montgomery. Кан. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПЯТЬ ЛІТ ПОЛЬЩІ.

Польське Інформаційне Бюро кидається горячково розголосити по Америці здобутки польського народа за пять літ існування самостійної польської держави. Що циган виходить великим подвижником після свідоцтва своїх дітий, се така очевидна річ, що про неї навіть не вартаби згадувати, якби не те, що рейвах сього бюра поклав собі за ціль доконати передусім одного, а то збити поширене серед Американців переконанне, що Поляки є нездібні до самоуправи.

Вже се само, що Бюро вважає потрібним доказувати Американцям, що Поляки є здібні до самоуправи, показує, яку опінію мають Поляки серед Американців. Докази, які Бюро наводить на збиттє сього переконання, певно Американців не переконають про польський талан до самоуправи. Межи тими доказами, приміром, головну ролю відграють воєнні здобутки Польщі. Мовляв, величезна територія, що обіймає 155,000 квадратових миль, на котрій живе 27 міліонів душ населення, є найкращим доказом сього, що Поляки вміють правити собою. Польське Бюро думає дурити аптекаря шайдевасером. Американці не дадуть задурити себе великими числами, бо вони знають, що не великі території та не великі міліони душ населення свідчать про здібність народа до самоуправи. Не минуть американських очий такі докази польської здібности до самоуправи як вбийство першого президента польської републики та не минуть їх факти, що на 27 міліонів душ населення Польщі більше як половина се люди, які хочуть вирватися з Польщі, які дісталися до Польщі лишень завдяки тому, що на них напала зі сходу большевицька Москва.

Доказом господарности людини, на думку розбишаки, є вартість нагарбаного добра, на думку чесної людини, спосіб, як людина се майно надбала. Пропаганда польський бюр може промовити лишень до людий, що мірять доспіхи розбишацькими мірами.

НІМЦІ ПРО СПРАВУ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Один з найповажнійших берлінських щоденників „Фосіше Цайтунг" пише в числі з 25. березня с. р. в своїй кореспонденції з Варшави ось що:

„Бурхливі сцени підчас святочного засідання варшавського сойму з приводу признання антантою польських східних кордонів, дали малий доказ того, що конференція амбасадорів в Парижі вирішила вправді справу польських східних кордонів на папері, але що **НА ДІЛІ СЯ СПРАВА ЛИШАЄТЬСЯ ДАЛІ ВІДКРИТОЮ.**

„Правда, ще до нині є такі політики між Поляками, які не хочуть признати того факту, що Польща се держава національностей, а не національна держава, що се держава, якій з боку прилучених до неї непольських народів грозить стільки само небезпек, скільки грозило Австрії в останніх роках війни. У східній частині польської державної території мешкає напр. 6½ міліона Українців, а саме на Волині півтора міліона, на Поліссю і Підляшу один міліон, на Холмщині пів міліона і у Східній Галичині три і пів міліона. Сих шість і пів міліона Українців вислало до сойму 20 послів і 6 сенаторів, які були вибрані тільки на Волині, Поліссю, Підляшу і Холмщині. Три галицькі воєвідства, львівське, станиславівське і тернопільське не вислали ніяких українських послів до сойму, бо тамошних три і пів міліона Українців — супроти яких стоїть півтора міліона Поляків і 650.000 Жидів — бойкотувало соймові вибори. Східну Галичину віддала антанта під тимчасовий польський заряд в 1919 році з приводу тодішного повстання Українців і се сталося ніби для охорони польського населення. Але Польща не віддала вже більше сеї країни, тільки запровадила там власну адміністрацію, завела замісць австрійської корони польську марку, перевела в 1922. р. конскрипцію, все те серед безнастанної боротьби з українським населенням, а сього року перевела там соймові вибори. Таксамо приступила вона сього року до переведення військової бранки в Східній Галичині, яка почасти не обійшлася без проливу крови.

„На всякий спосіб остає фактом, що питання східних кордонів Польщі, **ПИТАННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ І ВИЛЬНА ЦІЛКОМ НЕ ПЕРЕСТАЛИ ІСТНУВАТИ**".

РЕЗОЛЮЦІЯ ПРИДНІПРЯНЦІВ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ПРОТИ АЛІЯНТСЬКОГО РІШЕННЯ.

Рішенням з 14. березня с. р. рада аліянтських амбасадорів признала західно-українські землі Польщі, а тим знасилувала не лише собою проклямований принцип самовизначення, але і трактат, яким зобовязалась вислухати волі населення при рішенню справи західно-українських земель.

Наслідком цего ми, українські еміґранти Великої України, студіюючі на державній вищій овочницько-винарській і садівничій школі в м. Мельнику, в Чехословаччині, зібарні на вічу 23. березня, 1923, в числі 20 чоловік заявляємо, що

Ніколи не признаємо рішення, віддаючого вісім міліонове українське населення польському наїзникові, а все і всіми силами будемо старатися, аби ненависне польське ярмо як найскорше скинути.

Підписали: Цебро Т., І. Дячук, П. Глущенко, О. Синявський, Е. Громаків, Г. Божок, А. Непочантківський, А. Дробиш, П. Кратюк, П. Мягкий, Г. Масловський, І. Кавардинський, О. Романенко, І. Марків, І. Ткаченко, М. Ханічківський, О. Яцун, М. Венгер, І. Назаренко, Д. Субботін.

РІШЕННЄ РАДИ АМБАСАДОРІВ ПРО ГРАНИЦІ ПОЛЬЩІ

ТЕКСТ І УВАГИ.

(Від власного кореспондента).

Рішенне Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р., яке означує границі польської держави від Литви, Радянської Білоруси і Радянської України, звучить:

„Британська імперія, Франція, Італія і Японія, які разом зі Злученими Державами Америки як головні союзні і принаті до союза держави підписали мировий договір у Версаю, рішили:

З огляду на се,

що на основі 87-го артикулу, уступ III., того договору є вони покликані означити границі Польщі, які не є означені в тім договорі,

що польське правительство звернулося 15. лютого 1923 до Конференції Амбасадорів з просьбою, щоби заступлені в ній держави виконали права, признані їм в тім артикулі,

що литовське правительство вже в ноті з 18. падолиста 1922 виявило бажанне, щоби згадані держави виконали згадані права,

що на основі 91-го артикулу договору в Сен-Жермен Австрія зреклася в користь головних союзних і принятих до союза держав усіх своїх прав і титулів до територій, які належали перед тим до австро-угорської монархії і які, знаходяться поза границями Австрії, означеними в 21-ім артикулі згаданого договору, не є тепер предметом ніякого приділення,

що Польща признала, що етноґрафічні відносини вимагають що-до східної части Галичини автономічного устрою,

що договір заключений 28. червня 1919 між головними союзними і принятими до союза державами і Польщею передбачив для всіх територій, підданих польській суверенности, особливі ґарантії в користь расових, язикових чи віроісповідних меншостий,

що в справі своєї границі з Росією Польща безпосередно порозумілася з тою державою, щоби означити лінію тої границі,

що в справі польсько-литовської границі треба узглядити істнуючий стан, який з окрема виплиає з резолюції Ради Союза Націй з 3. лютого 1923,

держави рішили поручити Конференції Амбасадорів порішити сю справу.

Наслідком сього Конференція Амбасадорів рішила:

По-перши: Признати як границі Польщі:

1) з Росією лінію означену і визначену 23. падолиста 1920 на основі взаїмного порозуміння і на відповідальність обох держав,

2) з Литвою низше подану лінію (йде докладне означеннє). Визначенне сеї лінії на терені оставляється обом заінтересованим правительнтвам, які мати-муть повну свободу робити повзаїмній згоді окремі поправки, які будуть уважати на місци конечними.

По-друге: Признати Польщі, яка се приймає, повні права суверенности над територіями висще означеними границями й иншими границями польської держави з застереженнєм постанов мирового договору в Сен-Жермен що-до тягарів і зобовязань, що обтяжують держави, яким віддано теиторії бувшої австро-угорської монархії.

Зладжено в Парижі дня 15-го марта, 1923.

Підписи (Phibs, Paincare, Arezzano).

* * *

Підім за текстом сього рішення.

Найперше покликається воно на 87-мий артикул Версайського договору, на основі якого головні держави антанти мають право означити ті границі Польщі, які в тім артикулі не є означені. Не були означені в тім артикулі границі Польщі від української Галичини і від територій бувшої Росії (України, Білоруси, Литви).

Далі говориться про те, що і Польща і Литва звернулися до головних держав антанти з бажаннєм, щоб вони означили границі Польщі.

Далі йдуть три уступи, які відносяться до української Галичини, а саме: покликанне на 91-ший артикул сен-жерменського договору, який дає головним державам антанти право рішати про Галичину, і згадка про ті постанови, які на думку головних держав антанти забезпечують етноґрафічну окремішність української Галичини в польській державі.

Далі, що-до границі між Польщею й Росією, рішенне покликується на те, що Польща порозумілася в сій справі з Росією.

В кінці, що-до границі між Польщею й Литвою, рішенне стоїть на тім, що треба узглядняти істнуючий стан, який виливає також з резолюції Ради Союза Націй з 3. лютого 1923. року.

На сій основі Рада Амбасадорів признала як границю між **Польщею й Росією** границю рижського договору.

Як границю між **Польщею й Литвою** Рада Амбасадорів признала лінію, означену в резолюції Ради Союза Націй з 3. лютого 1923 р. Ся лінія вимагає близшого пояснення. В 1920 р., підчас війни між Польщею і Совітською Росією й Радянською Україною, Совітська Росія, занявши ту часть литовської землі, яка знаходилася під польською окупацією, віддала її литовській державі. Так Литва відзискала Виленський край і навіть литовське правительство перенеслося до Вильни, Одначе Польща, покінчивши війну з Совітською Росією й Радянською Україною, звернулася проти Литви. Нічого не помогло перемирє, заключене між Польщею й Литвою під протекторатом Союза Націй, перемирє, яке признавало Виленський край Литві. Польща зломила перемирє і завоювала Виленський край. Устроїла се так, що нібито польський ґенерал Желіґовський збунтувався проти польського правительства і заняв Виленський край на свою руку. Потім Польща прилучила Виленський край до польської держави. Між Польщею й Литвою оставала ще невтральна полоса. Рада Союза Націй на засіданню 3. лютого, 1923 р., не вважаючи на протест Литви, рішила, що ся невтральна полоса має бути поділена між Польщу й Литву. Значить, признала Польщі ще часть литовської землі. Сю ґраничну лінію, яка ділить невтральну полосу між Польщу і Литву, установила Рада Амбасадорів границею між Польщею й Литвою.

Кінцевий уступ рішення признає Польщі суверенність над землями, які знаходяться в висше означених границях і стверджує, що Польща, дістаючи українську Галичину, бере на себе тягарі і зобовязання, наложені на ті держави, які одержали території бувшої Австро-Угорщини.

* * *

Перейдім до українських земель, які Рада Амбасадорів признала Польщі.

Перше всего треба зазначити, що тут основою рішення Ради Амбасадорів являється рижський договір між Польщею і Совітською Росією й Радянською Україною.

Ті українські землі, які в рижськім договорі відступила Польщі Совітська Росія й Радянська Україна, тепер признали Польщі головні держави антанти.

В українських кругах доводиться зустрічати думку, що рижський договір означив тільки західну границю Радянської України, а не східну границю Польщі. Ся думка опирається на незнанню тексту рижського договору. В нім говориться виразно про **границю між Польщею** і Радянською Україною.

Правда, що-до української Галичини совітська делеґація зложила застереженнє, що домагається для Галичини права самовизначення, одначе в самім договорі ніякого застереження що-до Галичини нема і границя між Радянською Україною й Галичиною означена в договорі як границя між Радянською Україною й Польщею.

Словом, рижський договір утворив ту основу, на якій тепер головні держави антанти віддали Галичину, Волинь, Холмщину, Підляше й Полісce в неволю Польщі.

Треба ще зазначити, що коли в рижськім договорі говориться про границю між Польщею і **Українською Соціялістичною Радянською Републикою** (а також між Польщею і Білоруською Соціялістичною Радянською Републикою, то рішенне Ради Амбасадорів говорить тільки про Польщу **і Росію.**

Радянська Україна як окрема держава для головних держав антанти не істнує. Так само, як в дійсности не є вона окремою державою і для її московських завойовників, які тільки тоді висувають фірму української державности, коли їм того треба.

* * *

З окрема про Галичину я вже писав у попередній статті, що Рада Амбасадорів допустилася зломання міжнародного зобовязання і наружения міжнародного права, признаючи сей край Польщі.

Найвисша Рада рішеннєм з 25. червня 1919 р. взяла на себе в імени держав антанти зобовязаннє, що дасть населенню Галичини змогу виконати право самовизначення. Се зобовязаннє, зі становища міжнародного права, вяже головні держави антанти в усіх дальших рішення про Галичину.

Мотивуванне, нібито „Польща признала, що етноґрафічні відносини вимагають що-до Східної части Галичини автономічного устрою", та що український нарід Галичини має на свою охорону договір про охорону національних меншостий, є тільки викрутом, який не може закрити факту, що Рада Амбасадорів зломила зобовязаннє Найвисшої Ради.

При сій нагоді треба пригадати, що в 1919 р. Найвисша Рада в відомім проекті статута для Галичини думала віддати Галичину під управу Польщі тільки на 25 літ, ставлячи автономію Галичини під охорону Союза Націй, який після 25 літ мав право вирішити на ново положеннє Галичини.

Тоді головні держави антанти мали ще хоч дрібку сорому. Тепер — як показує рішенне Ради Амбасадорів — уеж зовсім цинічно торгують землями і народами.

Докладно про злочин віддання Галичини в неволю Польщі — в окремій статті.

22. марта, 1923.

Др. Михайло Лозинський.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Конґрес в Мукачеві.

Збіговиско. — Хвалять одні одних. — Протестаційне віче. — Преса.

З великим накладом сил і грошей від місяця підготовлюваний „всеобщій русскій конґрес" відбувся 22. березня ц. р. при участи коло 500 делеґатів. Коли взяти під увагу аґітацію, яка велася, території, які прислали делеґатів (приєлали й Русини із під Словаччини від т. зв. „Русской Народної Партії") та кількість партій, які конґрес скликали (4), й порівняти з недавним конґресом „Руської хліборобської партії", (понад 400) то вже саме число не було імпонуюче.

Камінський, що є тепер душею всеї опозиції, був так певний себе, що до кождого села, навіть до кождої читальні „Просвіти", вислав запрошення на конґрес. В наслідок цього появилося понад 80 делеґатів, головно з Гуцульщини, що він першого слова не погоджувалися з аранжерами. І вже при виборі президії здіймається буча, аранжери прямо виносять на руках із салі кількох опонентів.

Головою конґресу вибрано відомого крикуна учителя Юречка. В своїй промові він заявляє, що ціллю конґресу є вибороти права хліборобам. Перериває йому селянин Сидор із републиканської партії і кричить, що партія Камінського працює проти влади. Юречко просить подати імена. Зривається крик, чути вигуки: „Ви Гортійовці, ви Мадяре, геть із Мадярами..." Юречко зрікається предсідательства, а потім на прохання остає.

Говорить Камінський. Зясовує, що партія подпала владі своєї умови співробітництва, але дотепер не дістала відповіди. Дальше жаліться, що на його го нападено та закинено йому продажність Мадярам. „Коли це мені докажуть, то я застрілюся, або тут вже покажуся".

Др. Бескид нападає на Українців, жадає їх видалення з републики, а до шкіл завести мову російську.

Селянин Рижак мав говорити про злуку „карпоторусского народа", але замість цього хвалить весь час Камінського, який він добрий чоловік, добрий Русин та що його жінка сама себе обслугує (!)

Найповажнійшу змістом і формою промову виголосив д-р Бескид Микола, що виказав безосновність історичних словацьких прав до руських земель. Говорив по російськи.

Дальшого бесідника учителя Ільтьо, що жадає ревізії податкових вимірів, перериває часто правительственний комісар.

На внесеннє д-р Камінського постановлюють вибрати 100 членову „Русску Раду Народноѣ Оообоны", до котрої має кожда партія вислати по 25 делеґатів, а котра з між себе має вибрати 12-членну екзекутиву.

Підчас промови д-ра Ґаґатка, відомого кацапського авантурника, що говорив чисто по українськи про господарські справи, знов приходить до криків, бо часть не хоче його елухати. По його промові часть опускає салю на знак протесту проти кацапів і на долині на площі устроюють віче, на якім виступає один із молодих провідників соц.-дем. партії Німчук і піддає острій критиці роботу Камінського і Ґаґатка.

Дальше мав промовляти селянин Симулик про безробіттє, а замість того весь час читав написані напади проти „Просвіти", „Руського Театру" й „Русина" і домагався заведення російської мови й до народних шкіл та хвалив Ґаґатка. Те саме треба сказати про реферат Халуса, що мав говорити про положення Верховини, а напав на згадані вище інституції.

Загалом ондак се збіговиско не робило поважного вражіння. Реферати убогі й необдумані. По рефератах нікого не допускають до слова, крім кількох сопартійників. Згадані часті крики, виношення й виводження опонентів із салі розбиває увагу і настрій. Не винесено — крім недовіря правительству — жадних резолюцій. Одним словом неупорядкованість, хаос.

Чеська преса подала досить обективний звіт кореспондентів та підчеркнула, що конґрес не сповнив ожидань самих провідників „соєдинених партій". За те мадярська преса привитала цей „конґрес" із неукриваною прихильністю. Це найкраще свідчить, кому цей конґрес був потрібний.

На закінчення треба сказати, що конґрес зачався під нещасною звіздою, а саме — вибачте за слово — **мордобитієм.** В середу вечером на передодні конґресу мали „забаву" 4 „лідери": Камінський, Ґаґатко, Др. Ант. Бескид і Петриґала (член аґрарної републиканської партії, передтим Камінського). Всі вони в меншій або більшій мірі мріють про ґубернаторський стілець. В часі забави вийшла суперечка, що вкінці перейшла в кулачний бій. Камінський вибив Петриґалу так по лиці, що того облила кров. На другий день Петриґала з запухлим лицем домагався тричі голосу від президії конґресу, щоби поквітувати вчерашні поличники, але його до голосу не допущено.

Так скінчився шумно заповіданий „всеобщій русскій конґрес". Народна свідомість росте, а з тим упадає сила темних духів à la Ґаґатко-Камінський і спілка.

ЯК „ВОНИ" СВЯТКУВАЛИ...

(Зі споминів).

Тепер, коли наше життя витягнулося в безкінечну низку днів терпіння і надій, коли перші проміні виясненого сонця віщують недалеку весну, а з нею можливість кращої будучности, що таки „встане Україна", — лекше дихається, ніж тоді, як „вони" святкували наше свято...

Три роки тому назад над Золотоверхим Києвом так само світило сонце, так само движало повітря гомоном відродження, коли на стінах Хрещатицьких камяниць зявилися величезні червоні плякати, якими доводилося до відому населення, що „радянська влада України вирішила достойно пошанувати память Великого Ґенія Революції Тараса Шевченка низкою артистичних вистав, публичних віч і відкриттям на Софійській площі спеціяльного памятника"...

Далі йшли накази по районних „паркомах" і детальний роспис святочних походів і т. и.

За два дні до свята було зсаджено з педесталу статую княгині Ольги, а на її місце поставлено величезне ґіпсове погруддя Тараса Шевченка і „памятник" був готовий.

День двадцять шостого лютого (по старому стилю) почався звуками „Інтернаціоналу", яким, здавалося, були повні не лише вулиці Києва, але й само повітря. Вулиці, що прилягали до Софійської площі, нагадували море крикливих людських голов, які котилися, котилися й котилися... і дивно було лише те, що нігде не було чутко ні одного українського слова!... Йшли сірі ряди червоноармійців, матросів, кіннота, артилерія і все те було з червоними прапорами, з громовими орхестами й чужими піснями. „Дубінушка" чергувалася з „Марсельєзою" і в їх звуках тонуло жалібне „Як умру, то поховайте", що співали київські робітники.

Радянські комісари, представники „райпаркомів" і професійних спілок розмістилися в центрі площі, коло того самого „памятника", відкриттям якого мало початися свято.

При звуках „інтернаціоналу" завіса з „памятника" спустилася і перед очами народа став здоровезний білий дядько, який нічого спільного з Шевченком не мав.

На білім тлі „дядька" вигулькнула чорна постать якоїсь бородатої людини, яка стала промовляти: „Сьогодня ми святкуємо день смерти найбільшого народнього поета, борця за свободу і першого українського більшевика"...

— Затонський говорить... Затонський... — зашепталися навколо. А він говорив довго і богато, горяче й крикливо про пролетарів міста і села, про радянську владу, всесвітню революцію і закінчив „чистымъ русскимъ языкомъ": „Прочь, буржуазія! Шевченко нашъ и мы его не отдадимъ!"

І знову „інтернаціонал", і знову промова, і знову „Шевченко—Більшевик"...

А потім відкриття „памятника" закінчилося „всенародной дубинушкой" і все стало розходитися в орґанізованім порядку по всіх „райнаркомах"...

І в той час у святій Софій загули дзвони... Гучно, урочисто і сумно...

В широку браму Софії ледве можна протиснутися. Тут було повно народу. Сього, рідного, близького і дорогого. Сірі шапки, барвисті стрічки і очі повні сліз... Тут Україна молиться... Молиться за свого ґенія, або — ні!... Молится до Ґенія...

Барвистою мовою пахучих українських ланів бренить побожно — сумний спів — „святий Боже, святий кріпкий, святий безсмертний помилуй нас"... і це **„помилуй нас"** проймає мозок і серце гострим болем якоїсь великої і страшної кривди...

Скінчилася служба Божа і тихо, мовчки, нехотячи, росходились по своїх домівках, а на лицях їх було стільки жалю, стільки смутку... Одні очі промовляли: — „Як понесе з України"...

В ночі над київськими будинками, де містилися радянські установи, горіли штучні електричні гасла: — „Уже ворушаться царі"... „Мир хатинам, війна палацам"... — а в самих будинках йшла гульня й лунали оскаженілі викрики: „Шевченко большевикъ! Шевченко коммунистъ! Шевченко нашъ и мы его не отдадамъ!"...

...Тільки на другий день, як з боку Хвастова прибув транспорт ранених червоноармійців, на сторінках комуністичних „Известий", поруч Шевченківського „Уже ворушаться царі"... — з'явилося друге: — „Товарищи! Бейте гайдамацкую сволочь, которая въ шовинистическомъ ослыпленіи возстаетъ противъ совытской власти!"...

Лютий, 1923 р.

К. Лаврінович.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Українці католики в Канаді заміряють зорганізовати себе в Товариство Українців в Канаді? Се товариство має бути подібним до Товариства „Католицьких Італійців", яке зорганізовано свого часу за ініціятивою Папи. Чи знаєте Ви, що витворці циґареток Гелмар суть горді з їх якости 100% чистого турецького тютюну, уживаних в Гелмар?

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Український Народний Дім в Ню Йорку.

I.

Національне життє немислиме без трівких національних осередків. Віча, наради, комітети, партії, відчити, театральні вистави, вечерки, забави тощо — все те є прояви національного життя, але прояви, котрих сила, а часом навіть і само істнованнє залежить від чогось більше трівкого і більше постійного. Такими трівкими основами національного життя є інституції, оперті на матеріяльній основі — на гроши, а ще більше на недвижимім майні. Ось чому то всі народи, що борються за своє істнованнє або що хочуть серед чужого окруження заховати свої національні признаки, будують національні доми, оперті з правила на матеріяльних основах. Такими є українські Народні Доми в старім краю, котрі в своїй основі є фінансовими кооперативами, а в своїх цілях народними огнищами, в яких концентрують майже ціле культурне, товариське та політичне життя даного міста чи повіту. Такими є національні **„Settlements"** імігрантів ріжних мов в Америці. Для таких самих цілий істнує Український Народний Дім в Ню Йорку.

Український Народний Дім в Ню Йорку се осередок, де відбуваються віча, наради, концерти, театральні вистави, забави, виклади, мітінги товариств тощо, де чимало товариств має свою домівку, де взагалі концентруєсь девять десятих всього українського національного життя. Без сего дому годі собі уявити отсе життя. Без него воно калікувалоби, плилоби з постійними перепонами, стрічаючись на кождім кроці з проблемою льокалю-даху над головою. Український Народний Дім дав українському життю в Ню Йорку сей дах. Але всеж таки Український Народний Дім має поважну хибу, а саме він дотепер не опертий на трівких фінансових основах, лиш чисто на патріотичнім сентименті.

Коли в марті 1916 року українська парохія, українські товариства і братства в Ню Йорку зібралися, щоби заложити Українську Народну Громаду як центр національного життя в сім місті, та коли ся обеднуюча інституція в осени 1917. року набула при 217-219 Іст 6-тій вулици недвижимість — стояли там в той час дві старі рудери — тоді серед нюйорських Українців запанувало оправдане одушевленнє. А коли ті старі рудери перебудовано, уладжено, умебльовано, коли там уладжено салю, сцену і т. д. і люди замість рудер побачили свій Народний Дім, тоді одушевленнє замість скріпитись потахло. Бо ми такий вже з роду нарід, що в першій хвилі запалюємось і годі сягнемо навіть до кишені за дрібними, але скоро опісля остигаємо та потахаємо, забуваючи, що всяке діло треба довершити. В першій хвилі зложено отже 13.500 долярів жертв і тим закуплено недвижимість. В надії на дальший потік жертв доконано перебудови і уладження, але як дім станув уже готовий до народного ужитку, то загал подумав, що вже осягнув своє, та звернув свій інтерес і жертви до инших цілий, а Український Народний Дім пущено плавати „власними силами".

А не легке це було плаваннє. Нераз ось-ось — здавалося — і піде ціле судно на дно. Ціна купна з перебудовою, уладженнем, сцени, умебльованнем і т. д. виносила разом 118 тисяч долярів, в чім на уладженнє видано 12 тисяч. На се, як сказано, було лиш 13 тисяч пять сот долярів жертв. Остало 104 тисячі пять сот долярів до покриття. І се покрито: частинно мортґеджами (43 тисячі пять сот долярів, на 5 і 6 процент), а частинно позичками на ноти від патріотичних одиниць та українських товариств (59 тисяч пять сот долярів на 4 процент). Не треба великого господарського досвіду, щоби відразу зорієнтуватися, на як крихких основах станув Український Народний Дім та скілько труду і патріотизму треба було зі сторони управи і тих „хто поміг" Українському Народному Домови позичками, щоби його вратувати.

А ратунок був нелегкий. Загал мав свій Народний Дім та пишався ним: „ось то ми нація, як і инші! маємо свій „юкрейніен сетлмент" в столици світа — Ню Йорку! маємо де зібратись! не треба нам іти в комірне по чужих"! і т. д. Але загал забув, що на сім своїм „сетлменті" є 104 тисячі пять сот долярів опроцентованого довгу; що більша часть сего довгу се термінові ноти та що всі довги — а головно мортґеджі треба сплачувати в час і правильно, єсли не має прийти крах. Що більше: загал був думки, що свій Український Народний Дім є на то, аби люде мали задармо або запівдармо місце на збори чи на розривку. І уживали зразу салі та инших убікацій Українського Народного Дому майже даром. Доходів через се було обмаль, дім не оплачувався, довги замагади, проценти росли — як звичайно буває, де править сентимент а не холодний рахунок.

Так було до літа 1919. року, коли управа сказала: „як так дальше піде, то Українського Народного Дому не стане". Заведено тому хоч невеликі, але всеж таки такі оплати за уживаннє саль, що не лише зрівноважено нормальні розходи (удержаннє дому, сплати процентів, але ще й показалась надвишка на сплату довгів нотових. До літа 1919 року доходи були так малі, що непокривали навіть відсотків. Від сегож часу не лиш оплачується відсотки, адміністрацію та удержаннє дому, але ще й постійно сплачуєсь довги. Ось так примiром:

За 1922 рік було 17 тисяч долярів доходу, з чого 5 тисяч пішло на відсотки, 7 тисяч на удержаннє, репарації і адміністрацію дому, а 5 тисяч на сплату довгів. При так упорядкованій господарці за кільканайцять літ на Українськім Народнім Домі не булоби ані цента довгу!

Так! За кільканайцять літ — колиби тих кільканайцять літ можна було ждати. Коли би не було коротко термінових довгів на нотах, особливо позичок з патріотизму приватних осіб, котрі і так довго вже ждуть на зворот своїх ощадностий. Чимало зних вертає до старого краю і їм треба виплатити їхнє сейчас та в цілости. Нераз збіжиться кілька таких виплат до купи, а тоді Українському Народному Домови — помимо упорядкованої господарки і помимо активного буджету — заглядає кріза в очи.

Щоби вирятувати інституцію з грозячого краху в 1919. році, випущено між членів бондів на 15 тисяч долярів. Ними сплачено часть нот і коротко термінових мортґеджів. Стан сегодишний є такий: будинок по відчисленню зужиття варта около 97 тисяч пять сот долярів, уладженнє по відчисленню зужиття 5 тисяч пять сот долярів, дрібні третенсії около тисяч долярів — разом 104 тисячі активів. На се є пасивів: 47 тисяч мортґеджів, до 23 тисячі довгів на нотах, до 13 тисяч на бондах, понад 3 тисячі пять сот долярів залеглих відсотків від нот і инших довгів — разом 86 тисяч пять сот долярів. Остає 17 тисяч пять сот долярів як звишка, себто як дійсне чисте майно Українського Народного Дому. Значить за час від 1917. року до тепер заплачено лиш в самих відсотках 25 тисяч долярів, а 17 тисяч пять сот на капітал — разом сплачено 42 тисячі пять сот долярів.

З представленого ясне ось-що: 1. Що Український Народний Дім зачинав з надмірними довгами, а властиво лиш з довгами; 2. що його управа доказала чудес господарства і вратувала його для загального добра; що саме приватні ноти і бонди, як короткотермінові, все висять над Українським Народним Домом як загроза його дальшої виплатности і 4. що сам по собі Український Народний Дім є виплатна інституція, але давлять його ті ноти і бонди. Але з того виходить також, що так як є, не може остати. Се недостойне українського народу, щоби істнованнє його „сетлменту" в столици світа зависіло від того, чи не збіжиться часом платність трох приватних нот до купи з ратою якого мортґеджу на один час. **Ноти і бонди мусять зникнути та мусять бути заступлені капіталом, вложеним на постійне.** Тоді остало би лиш 47 тисяч мортґеджів, які легко плаченоби до кількох літ. Тоді щойно — себто по заміні нот і бондів капіталом вложеним на постійне Український Народний Дім буде мати трівко забезпечене істнованнє.

Якже доконати сеї операції? Як поставити Український Народний Дім на так трівкі основи, щоби він раз на все став твердою підставою й опорою народнього життя? — Се питаннє котрим тепер займаються уряд і члени Українського Народного Дому, а про котре буде мова в слідуючій статті.

ЗА УРЯД УКР. НАР. ДОМУ В НЮ ЙОРКУ:

Олекса Плескун, предс.; **Василь Лазута,** перший місто-предс.; **Михайло Марків,** другий місто-предс.; **Ів. Добрянський,** секр.; **Іван Марусевич,** касієр.

ЯК СВЯТКУВАЛИ СТОЛІТТЯ НАРОДИН КОБЗАРЯ „МОЛОДІ СІЧІ" РОГАТИНСЬКОЇ ҐІМНАЗІЇ

(Спомин з 1914 року):

Гей, як це вже давно! Десять літ тому назад... Тілько за цей час пережилося, кілько горя, кілько невдач, а мимо цього в памяті ці хвилі, хвилі прожиті разом у рядах „Молодої Січі", мов живі стоять переді мною. А може саме й тому?! Бо радісні це хвилі й того може вони так тямляться, в памяти держаться.

Гей, товариші „молоді січовики", де ви?! Розкинула нас Доля, мов те листя по світу широкому. А не один може „взяв собі за жіночку зелену могилочку" в чесному бою за волю рідної країни! Розкинула нас Доля, та я певен, що всіх, хто остав при життю, лучить золота нитка спогаду молодечого запалу, молодецького завзяття до діла, до посвяти. Ніхто з нас, „молодих січовиків" у велику хвилю не щадив життя свойого, ніхто!

Мов живі стоять переді мною, всі мої товариші з „Молодих Січей". Ось стрункий Микола Сокольський, кошовий моєї „Молодої Січі" ім. Івана Богуна. Мов сьогодні бачу, як бодро ступає попереду свойого коша, як певно держить булаву, мов сьогодні чую, як різко видає прикази. А біля нього Ілько Макушак бє в барабан до такту, й блідий на лици та повен огню в очах кошовий писар Олег Роздольський. А там плечистий, сильної будови кошовий „Молодої Січі ім. Костя Гордієнка". Справжній козарлюга! Так і пізнати, що родом він із степів, дихав цим самим повітрям, що колишні запорожські лицарі. А ось кошовий „Молодої Січі ім. гетьмана І. Мазепи", стрункий та худощавий, але рішучий і строгий Іван Камінський. І саме за цю рішучість, за строгість і люблять та цінять його товариші. Всіх, всіх, бачу Вас, Товариші мої дорогі, мов на яві стоїте перед моїми очима!...

Гарні спомини, щаслві спомини! Так і тиснуться під пера. Та не про все хочу тепер писати. На прохання редакції „Рогатинця" беруся писати спомини про це, як ми молодо січовики святкували століття народин великого Кобзаря України.

1914 рік! Рік загальнонароднього підйому, рік живлового розбудження мас народніх, чиж міг він у молоді рогатинської ґімназії пройти звичайною ходою. А тимбільше в нас січовиків.

Вже заздалегідь приготовлялися ми до цього великого народнього свята. По кошах зазнайомлювалися докладно з творами великого Кобзаря, читалися відчити про Його життя та значіння, робилися січові вправи. Ходили походами в доокличні села й брали там участь у святах.

Рогатин святкував Тарасове свято 21 мая. У цьому святі взяла участь уся ґімназія. „Молоді Січі", вже вчасним ранком скликали січові сурмачі на ґімназійний майдан. Як один усі січовики ставилися. Годі інакше, миж січовики, не посоромимо козацької слави. Щоб не марнувати часу, робимо на горі городу вправи. Грімко лунає січова команда, бубнить барабан, стрійно йдуть ряди, гуде земля від мірового тупоту ніг.

Приказ: „Ходом, руш!" на призначене місце до походу.

Стоїмо давно вже, а похід уставляється: довгий, довгий! Попереду старшина наконях, а за ними кінні „Соколи" й „Січі". За нимиж дітвора й молодь: попереду народня школа, а за нью Ґімназія з музикою. Попереду Ґімназії зараз за музикою „Молоді Січі" й пластуни.

Похід готов. Кошові підносять булави в гору. Приказ: „Походом руш!" Заграли сурми, вдарили барабани. Ось має на вітрі синій прапор „Молодої Січі ім. Костя Гордієнка" з жовтим запорожським хрестом та півмісяцем і сонцем, а за ними ряди спис із жовтими прапорцями. Дальше зеленіє прапор „Молодої Січі ім. кошового Івана Сірка", а за ним списи з синіми прапорцями. А там жовтий прапор Молодої Січі ім. Гетьмана Богдана Хмельницького й ряди спис із білими прапорцями. Дальше малиновий прапор із Архангелом, прапор „Молодої Січі" ім. гетьмана Івана Мазепи й списи з зеленими прапорчиками. На кінці прапор „моєї" „Молодої Січі ім. Івана Богуна з одного боку синій, а з другого малиновий теж із запорожським хрестом та сонцем і півмісяцем. За ним ряди спис із малиновими прапорцями.

Перш усього почесний похід перед великим погруддям Тараса, що біліє серед барвистих килимів та повені цвітів у головному вході ґімназії. Стрійно йдуть ряди за рядами, рівно похиляють прапори, віддають почесть великому Кобзареві, найбільшому Ґенієві України.

Пестрою рікою виливається похід із воріт ґімназійного подвіря на місто. Попотять прапори, рівно, плавно, святочно йдуть ряди.

А сонце з синього неба так ясно світить так радісно! Мов умисне на велике свято небо вичистилося з хмар, бо вчора ще лило мов із ведра — від кількох днів без перерви. (І зараз день по святі дощ знов пустився, як із луба).

Похід перейшов усіми головними вулицями міста й вернув назад на ґімназійний майдан, де було приготоване підвищення для промов і святочних продукцій. Святочне слово говорив дир. ґімназії Михайло Галущинський палко й гарячо як завжди. Потім співали хори, грала ґімназійна музика, говорили деклямації, „Соколи" і „Січі" вправляли. Говорили й гості. Між ними й посол Кирило Трильовський. У своїй промові вказав він на ряди „Молодих Січей" й сказав: „Січі і Соколи", Отсе ваші будучі офіцири. Вони в ґімназії набираються наук, розуму, а в своїх „Молодих Січах" справляються на це, щоб коли прийде слушна пора, повести вас у бій за вільну Україну!"

Боже, як горіли в нас тоді лиця, яким жаром палали очі, які горді були ми після цих слів. „Коби тільки діждати цеї великої хвилі, коби діждати!" говорили наші серця.

Загреміла ґімназійна музика „Ще не вмерла Україна" й свято скінчилося. Із запалом та завзяттям розходилися всі з майдану. 1. червня святкували Бережани, „Молоді Січі" рішили взяти участь і там у Тарасовому святі. Ухвалили зложитися на видатки потрібні в дорозі: харчі тощо по 60 сотиків. І 30. о 2-гій годині із полудня вже всі коші „Молодих Січей" стояли в рядах. У кожнього січовика наплечник. Стоять, ждуть приходу професорів Миколи Угрина та Антона Лотоцького. Прийшли Молоді Січовики ставилися всі як один, та не всі пішли, тільки козаки, а з Молодої Січі ім. Богдана Хмельницького, де ще козаків не було тільки ці що велися точно після правильника „Молодої Січі". За те прилучився як гість уч. IV. кл. Осип Білоган, член „Читальні дм. Тараса Шевченка". Короткий приказ кошових, заграли сурми й похід рушив у дорогу.

Гей, славний це був похід! Рівно, плавно йшли ряди „Молодих Січей" бережанським шляхом. Пекло жарило сонце, курява встелила дорогу та січовики на це не зважали. Бодро, завзято йшли, хоч піт скроплював чола. Ніщо, піде дорога лісом, там прохолодяться. Без труду не має ніщо в світі, без труду й витривалости. Під вечір зайшли до присілка Павлова, там ночували в батьків тов. Комарянських й що йно тамечки покріпилися вечерою. Раннім ранком сурмач збудив усіх січовиків. За кілька хвилин усі стояли в рядах готові до походу. Перед полуднем прибули до Бережан. Збірка на подвірі „Руської Бурси" кажуть нам. Приходимо на ринок. Проф. Угрин показує на ратуш, де міститься вже більш як від сотні літ ґімназія й каже: „Ось тут учився Маркіян Шашкевич!" Малий епізод: До одного з товаришів приступає його брат, студент університету й каже: „Вийди на хвилю з ряду, хочу щось тобі сказати!" „Мені не вільно самому виходити з ряду, відповідає цей. Як хочеш проси за мене в кошового". І що йно за призволом кошового вийшов на хвилю з ряду. Нас обступила бережанська інтеліґенція й оглядає наші прапори. Хвалить. Похід відбувся справно. Ночували ми часть у „Руській Бурсі" а часть у „Селянській Бурсі". На другий день рано поворот. Рішили: в Підвисокому варимо обід. По дорозі робимо полеві вправи. У Підвисокому розтаборилися, на млі ока побудували намети із спис та коців, що їх мали з собою. Та на дурно. Ніяк не можна купити дров. І без обіду рушаємо дальше в дорогу. Ніхто не нарікає. Годі то годі. Аж у Пукові варимо не обід, а вечерю. Тут люде приязні до нас просять до себе на вечерю — та ніхто не йде. Миж свою вечерю варимо. Вечеря готова. Була горохова зупа з ковбасою. Гей, як вона смакувала нам! Пізно в ніч прибули ми на ґімназійний майдан і відсіля розійшлися по домах. Гей, гей, як мило, як любо мені сьогодні читати опис цього походу товариша Макогонського, козака „Молодої Січі" ім. гетьмана Мазепи в Вістнику Наукової Читальні.

Мов наново переживаю все. Як любо глянути на знимки, що їх знимав по дорозі, в часі походу проф. Угрин. Який я щасливий, що вони заховалися в мене. За найбільші скарби не дав би їх тепер. Дивлюся на всі ці лиця товаришів любих, не знаю де вони, куди доля їх занесла, чи не живе вже може хто з них і наче з живими розмовляю, згадую все все, пережите разом. Гей, гей! Десять літ пройшло а кілько змін, кілько переживань! Товариші мої дорогі, козаки й неказаки! Чи згадуєте й ви так мило ці щасливі хвилі? Певно, що згадуєте й сумно вам часом, що все минуло так! Ні, не сумуйте! Наша праця в „Молодих Січах" не пішла, не змарнована, хоч і не сповнилися ще молодечі мрії наші. Невдачі, я певний, не зломили нікого з нас! Ми й на дальше остали „молодими січовиками", бадьорими, витрівалими. Невдачі тільки загартували нас до дальшої невсипущої праці, до труду для України. І віра в перемогу Правди не загасла в нас і не згасне. Ми розійшлися, щоб де нам Доля судила, трудитися для спільної справи. А наше місце в рогатинській ґімназії займали нові ряди молоді. І хочеться мені на закінчення закликати до ньої: „Ідіть за нашими слідами, за примiром нашим! Відкиньте геть все те, що не личить справжньому синові чи доньці України! Всюди й у праці й забаві будьте чесні й совісні. Не марнуйте „юних днів, днів весни" — бо цим нищите все своє пізніще життя.

Козак „Молодої Січі" ім. Івана Богуна.

(З газети „Рогатинець").

БУРХЛИВЕ ЗАСІДАННЄ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ

І на Білоруси не цілком спокійно.

На останньому засіданню польського сойму виступив білоруський клюб із наглим внесенням у справі масових арештувань Білорусинів у Гродненщині та в справі білоруських політичних вязнів поміщених у тюрмах у Гродні й Білостоку. Наглість першого внесення аргументував посол Баранов (білоруський клюб). Промовець запропонував соймови ухвалити наглість внесення: „Взивається уряд, щоби негайно вияснив цю справу перед соймом". Промовець жадав дальше зложення соймової комісії для розсліду масових арештувань, зложеної з 5 послів, між ними одного Білорусина. Проти наглости цього внесення промовляв пос. Грицкевіч, який зазначив, що вибір пос. Баранова на соймового посла є безправством. (Тут піднімається на лівиці страшний крик. Чути оклики: „Сором! Ганьба! Ви не маєте права так говорити! Що це значить? Ви денунціюєте!") Маршалок звертає увагу пос. Грицкевічови, що пос. Баранов появився в соймі з грамотою виборчої комісії і поки його мандат не уневажнений, він має право засідати в соймі. Маршалок пропонує перейти до другого внесення й голосувати разом над обома.

О. Станкевич (білоруський клюб) говорить: Від хвилі заняття білоруських земель польською владою, відносини між адміністрацією і населенням фатальні. З усіх сторін доходять вісти про масові арештування, доконувані в першу чергу поміж білоруською інтелігенцією. Арештується людей за те, що признаються до своєї національности й боронять права свого народу (крик). По тюрмах інтелігенцію бють, катують і цілими літами вязнять. (Крик. Голоси: „Де? Як? Де ці цілі літа? Це пересада!") Особливі знущання витерпів Рощенко, всупереч того, що міністер обіцяв поправу тюремних відносин. Доведені до отчаю вязні починають голодівку й накладають на себе руку. Промовець прохає приняти наглість внесення.

Міністер справедливости Маковскі: Обвинуваченим доручено акти обвинувачення дня 13. ц. м. Більшість обвинувачується в тому, що створили заговір, який мав на меті при помочі збройного повстання відірвати від Польщі часть території й засвувати на ній білоруську републику. Заговірники мали склади зброї й вибухових матеріялів і записували білоруське населення до партизантських віддилів, що мали виступити проти Польщі. Іванів і Мацієвич обвинувачуються в участи в банді, вбивстві родини Ольневічів, підпалі маєтку, нападі на постерунок і вбивстві постерункового. Окрім них увязнений ще Микола Вольф. Ці три не мають нічо спільного з заговором. Слідство довго тягнулося, а акти обвинувачення доручено дня 13. ц. м. Прокуратора окружного суду в Вильні делегованого до повітів Дзісна і Дусилів повідомлено, що кільканацять осіб, які 1919. і 1920. р. організували комуністичні ячейки й виконали ряд нападів, грабежей, убивств і инших злочинів, вернуло безправно з Совітської Росії до своїх повітів і з вини безчинности місцевої поліції та під впливом демагогічних кличів підчас виборів почали продовжувати свою діяльність. Міністер вичисляє напади на польські двори в Здановї, Залісю, Червонім Дворі, Ігнатові, в яких доконано вбивств, підпалів і грабежей. Арештовані по части признались до закинених їм злочинів. Про це, щоби арештовані, як звичайні злочинці, були Білорусинами, про це судові власти довідалися щойно з інтерпеляції. (Сміх. Голоси: „Гарна інтерпеляція!") Доказано, що централя цієї організації була за кордоном Річипосполитої і, що відтіля кермовано цілою злочинною діяльністю. Усю поміч в технічнім і військовім матеріялі партизани одержували від одної сусідної держави. Партизани ділилися на 4 тактичні групи. Одна з них переходила границю, формувалася в сусідній державі, приготовлювалася до збройного виступу, а потім вернула до дому й там чекала на збройний рух. Матеріял про діяльність цих партизанів є дуже богатий. Не може назвати осіб, які живуть поза границями держави й належать до чужих держав та кермували всім цим рухом. Матеріял, що є в руках властей у цій справі, є дуже богатий і то на стільки, що не хоче ним томити сойм. Маємо дуже цікаві фотографії договорів, заключених деякими заговірниками з сусідними державами. Обширний матеріял мусів проволікати слідство. Між иншим пляновано висадити залізничий міст на лінії Вильно-Варшава біля стації Мости.

Цей плян ударемнено. Щодо голодівки в Білостоку й домагання вязнів, то по можности видано полекші. Від жовтня обовязує окремий вязничний регулямін, що дає привілеї політичним вязням. Арештування в Виленщині є в звязку з рухом, про який я говорив. Дотичні донесення такі: „На терені російського погранича акцію покінчено. Арештовано 250 осіб, із чого 60 вже брало участь в диверзійній акції. Серед арештованих є теж чужинці. Знайдено в них зброю, вибухові матеріяли, достарчені сусідною державою, 17 пачок піроксиліни, 19 повних крісів, 25 розібраних, певну скількість револьверів та патронів і військово-технічний матеріял. Подібні звіти наспіли з білостоцького й инших округів. Про якісь надужиття, насилля, побої, знущання і т. д. про які говорив пос. Баранов ми не чули. Якщо будуть конкретні дані на це, запевнюю, що вжиється всіх засобів, щоб покінчити з надужиттями.

Підчас голосування наглість внесення відкинено голосами правиці і „Пяста". „Визволене" й ППС. та непольські представництва голосували за наглістю. Підчас голосування польської лівиці озвалися страшенні крики на правиці й центрі. На адресу „Визволеня" з усіх боків кричали: „Зрадники! Спиедавчиці!" Авантура перенеслася після засідання до кулуарі.в Білорусини закидали польським послам поведення польської адміністрації на Білорусі, на це Поляки одвічали закидами про білоруський большевизм і царефільство. Урядовцям соймової канцелярії з трудом удалося розділити розд разнених послів і порозводити їх по клюбах.

Говорять, що „Визволене" голосувало за білоруським внесенням, щоб приспішити вияснення положення в звязку з переговорами „Паста" з „Хієною".

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

Український єпископ в Канаді, Никита Будка мав першу авдієнцію з св. Папою 31. грудня 1922? Чи Ви знаєте, що цигаретки Гелмар суть паковані в картонові пачки, які хоронять їх від ломання і роздавлення, підчас коли инші пакується в вязки?

ШОВІНІСТИЧНА ДУРІЙКА

Дня 23. лютого с. р. на годині української мови в Старій Соли (пов. Ст. Самбір) оповідав ученик (Василь Затварський) уступ з читанки часть III. п. з. „Свята Ольга". За це, що при оповіданню ужив терміну „української землі" замісць „руской", як це було в книжці, кинулася на него учителька п. Олена Вікарчукувна з лайкою: „Ти пся кров, ту нема жадної України" і почала бити буковим прутом по руках та плечах, поки не поправився і не сказав „руской землі". Та сама учителька не звертається инакше до українських дітий в клясі як: „ти пся крев кабане прже-клєнти".